

Finanční vzdělanost

Česká bankovní asociace

6. března 2006

Executive Summary

Metodika

Hlavní zjištění

Závěrečná doporučení

Fakta na dosah

Metodika

Výzkum byl realizován formou osobních řízených rozhovorů. Dotazování proběhlo ve dnech 3. 2. do 13. 2. 2006 na výběrovém souboru 1094 respondentů ve věku 18 a více let, získaném kvótním výběrem (kvóty: pohlaví, věk, region). Podmínkou pro uskutečnění rozhovoru bylo, aby byl dotázaný klientem alespoň jedné banky.

*****

Hlavní zjištění

Finanční plánování

Pod pojmem „**finanční plán**“ si lidé nejčastěji představí **plánování osobních investic** (29 %) a dále **snahu, jak zvýšit svůj příjem** (22 %). Necelá pětina občanů (17 %) si s finančním plánem spojuje **zachování hodnoty úspor**.

Finanční rezervy mají více než dvě třetiny občanů, žádné úspory a finanční rezervy naopak nemá 27 % lidí.

Výše finanční rezervy činí v průměru 5,5 násobku průměrných příjmů domácnosti.

- Při zachování stejného životního stylu by **úspory** vystačily **déle než půl roku** pouze čtvrtině občanů.
- Polovině populace by úspory vystačily k zachování jejich životní úrovně a životního stylu **1 až 3 měsíce**.

Lidé o výši svých rodinných úspor a finančních rezerv **přemýšlejí spíše v krátkodobém než v dlouhodobém časovém horizontu**.

Zatímco o tom, jakých rodinných finančních úspor chtějí dosáhnout za 5 let, má zcela konkrétní představu skoro čtvrtina Čechů, podíl těch, kteří mají zcela konkrétní představu o výši rodinných úspor za 15 let, je téměř pětikrát menší (5 %).

- O výši svých úspor přemýšlejí výrazně častěji vysokoškolsky vzdělaní lidé a věková skupina 44 až 59.

Drtivá většina Čechů (90 %) hodlá v důchodovém věku své životní náklady a aktivity financovat **především ze starobního, státem vypláčeného důchodu**. Přibližně **polovina lidí** však dále hodlá také životní náklady financovat **z penzijního připojištění a z úspor**.

- S rostoucím vzděláním a klesajícím věkem přibývá těch, kteří své životní náklady v důchodovém věku plánují financovat **z penzijního připojištění**.

Priority a rozhodování o finančním majetku

V souvislosti s finančním majetkem je pro téměř tři pětiny občanů (58 %) důležitá především **stabilita a pevné příjmy**. **Ochrana finančního majetku proti inflaci** je nejdůležitější pro pětinu lidí (19 %) a prioritou pro pouze 12 % občanů je **rozložení finančního majetku na několik částí**.

- S rostoucím věkem se zvyšuje podíl těch, jejichž prioritou je ochrana finančního majetku.

Zacházení s finančním majetkem

Drtivá většina Čechů se o svůj finanční majetek stará sama, bez pomoci či rady finančního odborníka.

- Necelá polovina lidí se o své peníze stará **zcela sama, tj. na základě svého úsudku a na základě dostupných finančních informací** a téměř stejný podíl se **radí se svými rodinnými příslušníky či okruhem přátel a známých**.
- Situace, že by někdo své peníze **svěřil do správy odborníkům, je velmi okrajová** a týká se pouze **5 % populace**.

Osobní, rodinné priority

Prioritou v oblasti rodinných financí je pro více než polovinu lidí **snížení výdajů a snaha ušetřit** a jednak **mít vyšší mzdu, případně jiné další příjmy** (obojí shodně 52 %).

- Pouze pro necelou čtvrtinu lidí je důležité vědět, kam a za jakých podmínek investovat.

Vnímání bankovního světa

V současné době je dle názoru populace využívání banky nezbytné.

Více než tři čtvrtiny se domnívají, že by „ideální“ banka měla být všestranná a nabízet skoro vše. Tři čtvrtiny lidí se shodují, že si na ně personál v bance vždy udělá dost času.

Na druhou stranu více než dvě pětiny (43 %) lidí jsou přesvědčeny o tom, že se banky chovají nadřazeně a více než třetina lidí souhlasí s tvrzením, že se o ně banka stará pouze pokud mají platit (39 %).

O skutečnosti, že banka mluví svým vlastním jazykem, nesrozumitelným běžnému člověku je přesvědčena více než polovina populace (51 %) a čtvrtina občanů je toho názoru, že jim banka nikdy nic pořádně nevysvětlí a že nikdy nevědí, co mají ve smlouvě.

Nejčastěji jsou klienti nespokojeni s poplatky za služby a transakce – skoro třetina lidí uvedla, že tyto služby jsou předražené (31 %).

Téměř pětina občanů je u své banky spokojena se vstřícností pracovníků a trpělivostí poradit či pomoci (16 %), s milým a slušným jednáním personálu (11 %) a s jeho profesionalitou (9 %).

Hodnocení úrovně finanční vzdělanosti

Lidé své znalosti finanční terminologie, respektive používání finančních výrazů, hodnotí nejčastěji jako průměrné (47 %).

- Horší než průměrné znalosti má podle svých slov téměř třetina Čechů (32 %).

Přestože lidé hodnotí úroveň své finanční vzdělanosti nejčastěji jako průměrnou, je více než polovina lidí se svojí znalostí pojmů ze světa financí a se znalostí finančních produktů spokojena.

- Jedna **čtvrtina občanů** je se svými znalostmi finančních pojmů spíše **nespokojena** a necelá desetina rozhodně nespokojena.

Se svými znalostmi pojmů z finančního světa se **v konkrétních finančních produktech a službách nedokáže orientovat necelá polovina** (48 %) občanů.

Jedna pětina lidí má pocit, že jim jejich úroveň finanční vzdělanosti brání nějaký finanční produkt využívat.

Index finanční vzdělanosti

Dle použitého **indexu finanční vzdělanosti** (jehož hodnoty se mohou pohybovat mezi 0 až 100 body) činí hodnota **indexu finanční vzdělanosti pro celou populaci 66 procentních bodů**.

Z hlediska věku dosahuje index finanční vzdělanosti:

- **nejvyšších hodnot u lidí ve věku 30 až 44 let** (hodnota indexu – 70),
- **nejnižších naopak u starších lidí nad 60 let věku** (hodnota indexu - 55).

Na základě posouzení subjektivního vnímání znalostí občany a porovnání s výsledky indexu finanční vzdělanosti lze konstatovat, že **lidé mají spíše tendenci své znalosti z oblasti financí podceňovat než přeceňovat**.

Finanční vzdělávání

Znalost a schopnost rozumět pojmům z finanční oblasti je důležitá pro tři čtvrtiny občanů.

- **Pro necelou třetinu Čechů (32 %) není finanční vzdělávání příliš důležité, v případě potřeby si informace dohledají.**
- Celkem 13 % lidí se dle svého názoru vůbec nepotřebuje finančně dovzdělávat.

Potřebu svého dalšího finančního vzdělávání cítí pouze polovina lidí a pro 13 % občanů je to dle jejich názoru nezbytné.

- Přibližně tři pětiny lidí soudí, že se dá svět financí v případě potřeby nastudovat a pochopit, čtvrtina lidí se domnívá, že je k pochopení velice těžký.

Výrazná většina lidí vítala **zřízení informačních center v bankách**, kam by se lidé mohli obrátit o vysvětlení pojmů, kterým nerozumějí.

Dvě třetiny populace souhlasí s tím, aby **pojmy z finančního a bankovního světa byly obsaženy již ve školních osnovách**.

Vytvoření nezávislého informačního portálu na internetu by přivítala **více než třetina lidí**.

- V případě jeho spuštění by jej desetina občanů využívala pravidelně a čtvrtina pouze občas.
- Přestože byl portál zmiňován jako nezávislý, lidé se nejčastěji domnívají, že by tento **portál měly provozovat jednotlivé banky**.

Využívané, uvažované a neuvažované finanční produkty

Nejznámějšími a zároveň **nejvyžívanějšími finančními produkty** jsou **běžný či spořicí účet (87 %)**, **platební karta (71 %)** a **stavební spoření (57 %)**.

- **Nejčastěji plánovanými produkty** jsou **penzijního připojištění (18 %)** a **životní pojištění (15 %)**.
- **Leasing a hypotéka** jsou naopak nejčastěji tím finančním produktem, který lidé sice **znají, ale neuvažují o jejich sjednání (73 %, respektive 74%)**.

Desetina lidí by se ráda dozvěděla více o možnostech investování do podílových fondů, o obchodování s akciemi a o GSM bankingu.

Informační zdroje a komunikace

Lidé nejčastěji získávají informace o jednotlivých finančních či bankovních produktech **od banky (81 %)**, z **médií (60 %)** a od **příbuzných a známých (49 %)**.

- Více než dvě třetiny lidí považují za **nejdůležitější informační zdroj banku (68 %)**.

Na informace o novém, neznámém finančním produktu by se lidé nejčastěji zeptali svých **příbuzných a známých** (43 %), a dále by se obrátili na **osobního bankéře v bance, které jsou klientem** (42 %).

- Tato skutečnost potvrzuje, že **interpersonální komunikace má v získávání informací o finančních produktech velkou váhu.**

Informace poskytované bankou považuje většina lidí za **užitečné** a necelá čtvrtina občanů dokonce za velmi užitečné **a vítá je**.

Jak z hlediska **dostatečnosti, tak i srozumitelnosti informací** jsou nejlépe hodnoceni informace od osobního bankéře.

Desetina lidí má zkušenost s **nevyžádanými informacemi ze strany banky**.

- Tyto informace byly **doručeny nejčastěji poštou** nebo prostřednictvím **letáku do schránky** a týkaly se **nových produktů či zlepšení stávajících služeb**.
- **Zasílání nevyžádaných informací ze strany banky lidem příliš nevadí.**

Nejběžnější komunikační kanály

Nejběžnějším způsobem, kterým banka s klienty komunikuje o finančních produktech, je stále **poštovní zásilka** (94 %), tento způsob je rovněž z hlediska klientů nepreferovanější.

- **Telefonicky** je informována desetina lidí (9 %) a **e-mailem** dostává informace 8 % občanů.

Nejčastější frekvencí je **měsíční zasílání informací** (60 % případů). **Frekvence**, s jakou banka komunikuje se svými klienty **drtivě většině lidí vyhovuje**.

Pokud mají se svou bankou klienti sami komunikovat, nejčastěji volí osobní návštěvu na **přepážce banky** (87 %).

*****

Závěrečná doporučení

Lidé považují využívání banky jako nezbytné, nicméně pracovníci bank jsou vnímáni lépe než banky jakožto instituce.

- Snažit se odstranit asymetrický vztah mezi bankou a klientem.
- Zvýšit srozumitelnost informací ze strany bank, přizpůsobovat jazyk klientům.
- Vytvořit v bankách informační centra, kde se klient může doptat na neznámé pojmy.
- Zřídit bankovní slovníček pojmů volně distribuovatelný ve všech finančních zařízeních.
- Posilovat vstřícnost, slušnost, ochotu a profesionalitu personálu.
- Informace o finančních produktech či zlepšení stávajících služeb i nadále poskytovat poštou, případně nabízet jako ekvivalent elektronickou komunikaci.
- Zlepšit kvalitu a srozumitelnost informací poskytovaných prostřednictvím hlasové samoobsluhy.
- Motivovat klienty k větší ochotě dovzdělávat se ve finanční oblasti.
- Podpořit v nich pocit, že se dá finanční svět pochopit a nastudovat, že znalost finančního světa je pro ně přínosem.
- Snažit se změnit chování v oblasti osobních financí od pouhého zaměření na snižování výdajů a na výši příjmu do oblasti investování a rozložení finančního majetku.
- Podporovat zařazení pojmů z finančního a bankovního světa do školních osnov.
- Zvážit vytvoření nezávislého informačního portálu na internetu, včetně provozovatele tohoto portálu ve smyslu nezávislosti.
- Zvážit umístění obrazovek touch-screen v bankách.